

MARIUSZ BOGUSZ

Zagadnienie dopuszczalności zbiegu ról procesowych członka komisji habilitacyjnej i członka organu habilitującego

The Admissibility of the Concurrence of Functions of a Member of the Habilitation Committee and a Member of the Habilitation Authority

Abstract

In habilitation proceedings, an issue arises concerning the admissibility of the concurrence of procedural roles held by, on the one hand, a member of the habilitation committee (the body entrusted with evaluating the scholarly achievements of a candidate and providing an opinion on the application for the conferment of the habilitation degree, i.e. the Polish post-doctoral degree) and, on the other hand, a member of the habilitation authority (the body empowered to make the decision on the conferment of the habilitation degree). The way this problem is resolved is of fundamental importance for the correctness of the proceedings and the decision concerning the conferment of the habilitation degree. The author examines this issue in the light of the Act – Law on Higher Education and Science, as well as within the framework of the Code of Administrative Procedure. The analysis leads to the conclusion that, with respect to five members of the habilitation committee, such a concurrence of procedural roles is categorically precluded, whereas in the case of two members of the habilitation committee – by reason of their distinct legal status – such a concurrence is both possible and legally permissible.

MARIUSZ BOGUSZ – doktor habilitowany nauk prawnych, profesor Uniwersytetu Gdańskiego, Uniwersytet Gdański, ORCID – 0000-0002-3173-079X,
e-mail: mariusz.bogusz@ug.edu.pl

KEYWORDS: habilitation proceedings, habilitation committee, habilitation authority, concurrence of functions of a member of the habilitation committee and a member of the habilitation authority

SŁOWA KLUCZOWE: postępowanie habilitacyjne, komisja habilitacyjna, organ habilitujący, zbieg ról procesowych członka komisji habilitacyjnej i członka organu habilitującego

1

Jeżeli za kryterium uznania regulacji prawnej za „starą” albo „nową” przyjmując – stosunkowo wysoki albo stosunkowo niski – poziom ustabilizowania się wykładni jej przepisów, to unormowanie postępowań naukowych^[1] przez przepisy ustawy z dnia 20 lipca 2018 r. – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce (dalej: p.s.w.n.) należy uważać za regulację nową, ponieważ nadal stanowi ona źródło wymagających rozstrzygnięcia problemów interpretacyjnych.

Przyczyn tego stanu rzeczy należy upatrywać w trzech czynnikach.

Po pierwsze w tym, że – biorąc pod uwagę prawniczą miarę czasu – 7 lat obowiązywania nowego prawa to wciąż okres zbyt krótki na ukształtowanie się poglądów doktryny i judykatury w sferze wykładni.

Po drugie w tym, że zastosowana przez ustawodawcę – przy regulowaniu postępowań naukowych – technika odesłania do „odpowiedniego” stosowania przepisów prawa^[2] (w tym przypadku – odpowiedniego stosowania przepisów ustawy z dnia 14 czerwca 1960 r. – Kodeks postępowania

¹ Pod pojęciem postępowań naukowych rozumiem postępowania: w sprawie nadania stopnia doktora, w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego oraz w sprawie nadania tytułu profesora (art. 177 ust. 1 p.s.w.n.).

² „Odpowiednie” stosowanie przepisów prawa polega na stosowaniu przepisów regulujących jeden zakres odniesienia do drugiego zakresu odniesienia bądź wprost, bądź ze zmianami, bądź na niestosowaniu tych przepisów w ogóle. Decyzja o wyborze wariantu zachowania (stosuję wprost, modyfikuję/dostosowuję, nie stosuję w ogóle) należy do organu stosującego prawo. Na temat „odpowiedniego” stosowania przepisów prawa zob. m.in.: Józef Nowacki, „«Odpowiednie» stosowanie przepisów prawa,” *Państwo i Prawo*, z. 3 (1964): 372; Eugeniusz Smoktunowicz, *Analogia w prawie administracyjnym* (Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1970), 78 – 86; Lech Morawski, *Zasady wykładni prawa* (Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa Wydawnictwo „Dom Organizatora”,

administracyjnego^[3], dalej: k.p.a.)^[4] ze swej istoty zakłada konieczność rozwiązywania problemów w sferze wykładni w sposób rozproszony (najczęściej w ramach rozpatrywania spraw indywidualnych), a w konsekwencji niejednolicie. Jak trafnie ujmują tę kwestię Z. Kmieciak i J. Wegner, technika prawotwórstwa oparta na odesłaniu zakłada, że:

[...] praktyka wyręczy w pewnym sensie legislatywę w realizacji powierzonych jej zadań (poradzi sobie z problemami, których ze względów czysto pragmatycznych nie rozstrzygnięto wprost i jednoznacznie w ustawie)^[5].

Po trzecie zaś w tym, że ustawodawca w sposób znaczący ograniczył uregulowanie dwóch postępowań naukowych (doktorskiego i habilitacyjnego) przez przepisy powszechnie obowiązujące, pozostawiając znaczny obszar tych postępowań do unormowania w aktach prawa zakładowego, wydawanych przez poszczególne instytucje naukowe na podstawie upoważnień zawartych w ustawie^[6]. Stan ten prowadzi do powstawania kolejnych problemów: autonomizacji postępowań naukowych w poszczególnych ośrodkach naukowych^[7] oraz pytań o zasadę i zakres dopuszczalnych odstępstw

2006), 215; Maria Hauser, "Odpowiednie stosowanie przepisów prawa – uwagi porządkujące," *Przegląd Prawa i Administracji*, t. 65 (2005): 151 i n.

³ T.j. Dz.U. z 2024 r., poz. 1571 ze zm.

⁴ Przepis art. 178 ust. 3 p.s.w.n. stanowi, że „w postępowaniach w sprawie nadania stopnia doktora oraz w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się odpowiednio przepisy Kpa”. Z kolei zgodnie z treścią art. 228 ust. 9 p.s.w.n. „w postępowaniach w sprawie nadania tytułu profesora, w zakresie nieuregulowanym w ustawie, stosuje się odpowiednio przepisy Kpa”.

⁵ Zbigniew Kmieciak i Joanna Wegner, "Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego w sprawach nadawania stopni naukowych i tytułu profesora," *Państwo i Prawo*, z. 3 (2021): 5.

⁶ Upoważnienia te zostały zawarte w przepisie art. 192 ust. 2 oraz art. 221 ust. 14 p.s.w.n.

⁷ M. Wojtuń trafnie wskazuje na ryzyka związane z autonomizacją procedur awansowych w poszczególnych uczelniach wynikające z odstąpienia od regulowania tych procedur przepisami powszechnie obowiązującymi; autor ten pisze, że „zjawisko decentralizacji regulacji proceduralnej w zakresie nadawania stopni naukowych musi nieuchronnie prowadzić do powstania prawnych partykularyzmów, tj. do stworzenia przez podmioty doktoryzujące i habilitujące autonomicznych i nierównoważnych porządków proceduralnych, co w sposób jaskrawy kontrastuje z poprzednio obowiązującą jednolitą regulacją, opartą na przepisach ustawowych oraz wydanym na podstawie ustawy rozporządzeniu” (Maciej Wojtuń, "Sprawiedliwość proceduralna w postępowaniach awansowych," *Państwo i Prawo*,

od ogólnego reżimu proceduralnego k.p.a., które mogą zostać wprowadzone w aktach prawa zakładowego^[8] – zwłaszcza wobec faktu, że granice przedmiotowe upoważnień ustawowych do uregulowania postępowań naukowych w aktach prawa zakładowego nie zostały określone w sposób całkowicie jednoznaczny^[9].

Ł. Kierznowski trafnie w związku z tym wskazuje, że „obowiązujący od 2018 r. stan prawny stworzył zupełnie nowy kontekst proceduralny nadawania stopni, zdezaktualizował wiele dotychczasowych ustaleń naukowych i zrodził nowe pytania, zwłaszcza o związek tych postępowań z podziałem na administracyjne postępowania ogólne i szczególne (i rolę autonomii szkół wyższych w tym zakresie)”^[10].

2 |

Jednym w zagadnień prawnych rysujących się na tle nowego uregulowania postępowań naukowych, a wymagających rozstrzygnięcia, jest kwestia dopuszczalności zbiegu ról procesowych członka komisji habilitacyjnej i członka organu habilitującego. Kwestia ta ma istotne znaczenie dla prawidłowości postępowania naukowego i decyzji w sprawie nadania stopnia

nr 2 (2021): 10). W sprawie negatywnych skutków decentralizacji proceduralnej postępowań naukowych zob. także Hubert Izdebski, w Hubert Izdebski i Jan Michał Zieliński, *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz* (LEX, 2023), nota 6 do art. 221.

⁸ Zagadnienie dopuszczalności modyfikowania ustaw aktami podustawowymi, wydawanymi na podstawie ustawowych upoważnień, jest złożonym problemem prawnym – zob. Marcin Wiącek, w *Konstytucja RP. Tom 2. Komentarz do art. 87–243*, red. Marek Safjan i Leszek Bosek (Warszawa: C.H. Beck, Legalis, 2016), noty VIII.C.2 i 3 do art. 92.

⁹ Zagadnienie to dostrzegają Z. Kmiecik i J. Wegner. Autorzy ci piszą: „forma redakcyjna tych upoważnień [zawartych w art. 192 ust. 2 i art. 221 ust. 14 p.s.w.n. – przyp. autora], w tym posłużenie się w nich zwrotami: «określi sposób postępowania» oraz «określi [...] szczegółowy tryb postępowania», stwarza realne zagrożenie wkraczania postanowieniami aktów uczelnianych w sferę materii kodeksowej. W ostatecznym rachunku powstające na tym tle dylematy będą musiały być rozstrzygane w praktyce, m.in. przez sądy” (Kmiecik i Wegner, „Odpowiednie stosowanie,” 18).

¹⁰ Łukasz Kierznowski, „Procedury nadawania stopni naukowych – czy jesteśmy w punkcie zwrotnym?,” *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, z. 2 (2025): 171.

doktora habilitowanego, ponieważ ewentualny udział w tym postępowaniu osoby łączącej w sposób nieuprawniony różne role procesowe stanowi naruszenie prawa i może prowadzić do wzruszenia (uchylenia albo stwierdzenia nieważności) wydanej w sprawie decyzji.

Należy przypomnieć, że w fazie merytorycznej postępowania habilitacyjnego, tj. w fazie obejmującej ocenę dorobku naukowego albo artystycznego kandydata do stopnia doktora habilitowanego (habilitanta), uczestniczą dwa organy: komisja habilitacyjna i organ habilitujący. Komisja habilitacyjna podejmuje uchwałę zawierającą opinię w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego (art. 221 ust. 10 i 11 p.s.w.n.), natomiast organ habilitujący, na podstawie uchwały komisji habilitacyjnej, nadaje stopień doktora habilitowanego albo odmawia jego nadania; zarówno nadanie stopnia doktora habilitowanego, jak i odmowa jego nadania ma formę prawną decyzji administracyjnej (art. 178 ust. 1 i art. 224 ust. 1 p.s.w.n.).

Z punktu widzenia zagadnienia prawnego ujętego w tytule niniejszego opracowania kluczowe znaczenie ma kwestia składu komisji habilitacyjnej i składu organu habilitującego.

Jeżeli chodzi o komisję habilitacyjną, to – zgodnie z treścią art. 221 ust. 4 i 5 p.s.w.n. – jest ona powoływana przez podmiot habilitujący i składa się z: 4 członków wyznaczonych przez Radę Doskonałości Naukowej (dalej: RDN) (przewodniczącego i 3 recenzentów) oraz 3 członków wybranych przez podmiot habilitujący (2 członków komisji zatrudnionych w podmiocie habilitującym i 1 recenzenta). Liczba członków komisji habilitacyjnej jest zatem stała, ustalona przez ustawę i wynosi 7 osób (art. 221 ust. 5 p.s.w.n.).

Z kolei zgodnie z art. 178 ust. 1 p.s.w.n. organem habilitującym (organem podmiotu habilitującego właściwym do wydania decyzji administracyjnej w sprawie nadania stopnia) jest: w uczelni – senat lub inny organ uczelni, o którym mowa w art. 28 ust. 4 p.s.w.n., zaś w instytucie PAN, w instytucie badawczym oraz w instytucie międzynarodowym – rada naukowa. Ów „inny organ uczelni, o którym mowa w art. 28 ust. 4” p.s.w.n., to organ określony w statucie uczelni. W praktyce funkcjonowania uczelni organy właściwe do podejmowania decyzji w sprawach stopni (inne niż senaty uczelni) noszą zazwyczaj nazwy rad dyscyplin naukowych lub komisji ds. stopni naukowych (możliwe są też inne nazwy), a w ich skład – na zasadach określonych w prawie zakładowym podmiotów habilitujących – wchodzi nauczyciele akademicki będący pracownikami danego podmiotu habilitującego^[11].

¹¹ Należy przy tym dodać, że w głosowaniach w sprawach nadawania stopni naukowych i stopni w zakresie sztuki biorą udział członkowie senatu albo

W kontekście składow komisji habilitacyjnej i organu habilitującego przedmiot dyskusji stanowi zagadnienie dopuszczalności zbiegu członkostwa w obu organach. O tym, że zagadnienie to jest realnym problemem w praktyce postępowań naukowych, świadczy wyrok Wojewódzkiego Sądu Administracyjnego w Warszawie z dnia 9 listopada 2022 r., II SA/Wa 1018/22^[12], w którym sąd sformułował następujący pogląd:

należy przyjąć, że organy uczestniczące w tych postępowaniach [chodzi o organy habilitujące – przyp. autora] są zobowiązane każdorazowo wyłączać od udziału w danym postępowaniu swojego członka w przypadku, gdy pełni on w nim funkcję recenzenta lub członka komisji habilitacyjnej na podstawie art. 24 § 1 pkt 4 k.p.a., który stanowi, że pracownik organu administracji publicznej podlega wyłączeniu od udziału w postępowaniu w sprawie, w której był świadkiem lub biegłym albo był lub jest przedstawicielem jednej ze stron, albo w której przedstawicielem strony jest jedna z osób wymienionych w pkt 2 i 3. Obowiązek wyłączenia pracownika, członka organu kolegialnego bądź całego organu wynika z potrzeby zabezpieczenia w jak największym zakresie neutralności organu, czyli zapewnienia bezstronności i obiektywizmu organu przy rozpoznawaniu sprawy.

3 |

W celu rozstrzygnięcia zarysowanego zagadnienia zbiegu ról procesowych należy w pierwszej kolejności ustalić, czy oraz w odniesieniu do których członków komisji habilitacyjnej zbieg ich roli procesowej członków komisji z rolą procesową członków organu habilitującego jest w ogóle możliwy; ocena zaś, czy zbieg taki jest dopuszczalny (o ile jest możliwy), będzie mogła nastąpić w drugiej kolejności.

Jeżeli chodzi o członków komisji habilitacyjnej wyznaczanych przez RDN, to odnoszący się do nich przepis art. 221 ust. 4 p.s.w.n. ma następujące brzmienie:

członkowie innego określonego w statucie organu uczelni będący profesorami i profesorami uczelni (art. 31 ust. 4 p.s.w.n.). Profesorowie i profesorowie uczelni są zaś osobami „zatrudnionymi” na uczelni (art. 116 ust. 1 pkt 1 i 2 p.s.w.n.).

¹² LEX nr 3585660.

w terminie 12 tygodni od dnia otrzymania wniosku RDN wyznacza 4 członków komisji habilitacyjnej, w tym przewodniczącego i 3 recenzentów, spośród osób posiadających stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora oraz aktualny dorobek naukowy lub artystyczny i uznaną renomę, w tym międzynarodową, niebędących pracownikami podmiotu habilitującego ani uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego albo CMKP¹³, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego.

W kontekście treści cytowanego przepisu wyłania się wątpliwość dotycząca tego, do których podmiotów wymienionych we wcześniejszej części przepisu odnosi się kwantyfikator zawarty w jego końcowej części, a mianowicie: „których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego”. Nie jest bowiem jasne, czy kwantyfikator ten odnosi się do wszystkich podmiotów wymienionych po wyrazach „niebędących pracownikami” (tj. do podmiotu habilitującego, uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego albo CMKP), czy też jedynie do podmiotów wymienionych po wyrazie „ani” (tj. do uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego albo CMKP).

Przy szerszym zastosowaniu kwantyfikatora przepis art. 221 ust. 4 p.s.w.n (dla zapewnienia klarowności wyводу podzielony na punkty) miałby następującą treść:

RDN wyznacza 4 członków komisji habilitacyjnej, w tym przewodniczącego i 3 recenzentów, spośród osób [...]:

- 1) niebędących pracownikami podmiotu habilitującego, którego pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego;
- 2) niebędących pracownikami uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego albo CMKP, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego.

Z kolei przy węższym zastosowaniu kwantyfikatora przepis art. 221 ust. 4 p.s.w.n (dla zapewnienia klarowności wyводу również podzielony na punkty) miałby następującą treść:

¹³ Skrót CMKP oznacza Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego, działające na podstawie ustawy z dnia 13 września 2018 r. o Centrum Medycznego Kształcenia Podyplomowego – zob. art. 7 ust. 1 pkt 6c p.s.w.n.

RDN wyznacza 4 członków komisji habilitacyjnej, w tym przewodniczącego i 3 recenzentów, spośród osób [...]:

- 1) niebędących pracownikami podmiotu habilitującego;
- 2) niebędących pracownikami uczelni, instytutu PAN, instytutu badawczego, instytutu międzynarodowego albo CMKP, których pracownikiem jest osoba ubiegająca się o stopień doktora habilitowanego.

Różnica między oboma wariantami interpretacyjnymi nie sprowadza się jedynie do „gry słów”, lecz powoduje daleko idące konsekwencje dla składu komisji habilitacyjnej.

W pierwszym przypadku (tj. przy założeniu, że kwantyfikатор odnosi się także do podmiotu habilitującego) członkowie komisji habilitacyjnej wyznaczani przez RDN nie mogliby być pracownikami podmiotu habilitującego wyłącznie w sytuacji, gdyby postępowanie habilitacyjne dotyczyło habilitanta będącego pracownikiem tego podmiotu habilitującego, natomiast mogliby być pracownikami podmiotu habilitującego w sytuacji, gdyby postępowanie habilitacyjne dotyczyło habilitanta niebędącego pracownikiem tego podmiotu (czyli habilitanta „zewnętrznego”). W konsekwencji w sytuacji, w której postępowanie habilitacyjne dotyczyłoby habilitanta „zewnętrznego”, w odniesieniu do 4 członków komisji habilitacyjnej wyznaczanych przez RDN mógłby wystąpić zbieg roli procesowej członka komisji habilitacyjnej i organu habilitującego.

Natomiast w drugim przypadku (tj. przy założeniu, że kwantyfikатор nie odnosi się do podmiotu habilitującego) członkowie komisji habilitacyjnej wyznaczani przez RDN w ogóle nie mogliby być pracownikami podmiotu habilitującego, niezależnie od tego, czy postępowanie habilitacyjne dotyczyłoby habilitanta będącego pracownikiem podmiotu habilitującego, czy też habilitanta niebędącego pracownikiem podmiotu habilitującego (habilitanta „zewnętrznego”). W konsekwencji w odniesieniu do 4 członków komisji habilitacyjnej wyznaczanych przez RDN w ogóle nie mógłby wystąpić zbieg roli procesowej członka komisji habilitacyjnej i organu habilitującego, ponieważ żaden z 4 członków komisji habilitacyjnej wyznaczanych przez RDN (niezależnie od istnienia bądź nieistnienia więzi pracowniczej między habilitantem a podmiotem habilitującym) nie mógłby być pracownikiem podmiotu habilitującego.

Wydaje się, że za prawidłowy należy uznać drugi z wyżej wskazanych kierunków wykładni. Przemawiają za nim przede wszystkim dwa argumenty.

Po pierwsze – uzasadnienie projektu ustawy – Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce dowodzi, że intencją projektodawców ustawy było to, by 4 członkowie komisji habilitacyjnej wyznaczani przez RDN w każdym przypadku (tj. niezależnie od istnienia lub nieistnienia więzi pracowniczej między habilitantem a podmiotem habilitującym) nie byli pracownikami podmiotu habilitującego. W uzasadnieniu projektu znalazło się bowiem wyjaśnienie, że „Rada wyznaczy spoza podmiotu habilitującego [wyróżn. autora] 4 członków komisji habilitacyjnej (w tym przewodniczącego komisji i trzech recenzentów) spośród osób o uznanej renomie naukowej, w tym międzynarodowej oraz niebędących pracownikami podmiotu habilitującego [wyróżn. autora] lub podmiotu zatrudniającego osobę ubiegającą się o nadanie stopnia naukowego doktora habilitowanego”¹⁴. Z uzasadnienia projektu nie wynika więc, by projektodawcy wiązali zdolność członków komisji habilitacyjnej wyznaczonych przez RDN do zasiadania w składzie komisji z tym, czy habilitant jest, czy też nie jest pracownikiem podmiotu habilitującego.

Po drugie – z przepisu art. 221 ust. 5 pkt 3 p.s.w.n. (który w tym zakresie nie nasuwa wątpliwości interpretacyjnych) wynika, że czwarty recenzent będący członkiem komisji habilitacyjnej (wybierany przez podmiot habilitujący) musi pochodzić spoza podmiotu habilitującego (musi to być osoba „niebędąca pracownikiem podmiotu habilitującego”), bez względu na status pracowniczy habilitanta (tj. nawet wtedy, gdy habilitant jest „zewnętrzny”). W tej sytuacji jako przeczące zasadzie racjonalności ustawodawcy uznać należałoby rozwiązanie, w ramach którego członek komisji habilitacyjnej (czwarty recenzent) wybierany przez podmiot habilitujący musiałby w każdym przypadku pochodzić spoza podmiotu habilitującego, a członkowie komisji habilitacyjnej (trzej recenzenci) wyznaczani przez RDN mogliby pochodzić z podmiotu habilitującego, gdyby habilitant nie był pracownikiem podmiotu habilitującego. Potrzeba zapewnienia regulacji prawnej niezbędnej spójności wymaga zachowania jednolitych wymogów stawianych recenzentom wyznaczanym przez RDN i recenzentowi wybieranemu przez podmiot habilitujący. Skoro zatem (czwarty) recenzent wybierany przez podmiot habilitujący musi być recenzentem

¹⁴ Sejm VIII kadencji – Druk sejmowy nr 2446 część I, uzasadnienie projektu, 50. Trudno przy tym oprzeć się refleksji, że myśl, by czterej członkowie komisji habilitacyjnej wyznaczani przez RDN „zawsze” pochodzili spoza podmiotu habilitującego i nie byli w nim zatrudnieni, została w sposób bardziej klarowny wyłożona w uzasadnieniu projektu aniżeli w samym tekście prawnym.

„zewnątrznym”, niezależnie od tego, czy habilitant jest pracownikiem podmiotu habilitującego, czy też nie (art. 221 ust. 5 pkt 3 p.s.w.n.), to w tym samym kierunku (spełnienia w każdym przypadku wymogu „zewnątrżności” recenzentów) należy interpretować przepis art. 221 ust. 4 p.s.w.n.

Dotychczasowe rozważania prowadzą do wniosku, że żaden członek komisji habilitacyjnej wyznaczany przez RDN, tj. ani przewodniczący, ani którykolwiek z 3 recenzentów (do przewodniczącego wyznaczanego przez RDN odnoszą się bowiem takie same wymogi jak w odniesieniu do recenzentów wyznaczanych przez RDN – art. 221 ust. 4 p.s.w.n.), nie może być pracownikiem podmiotu habilitującego (bez względu na to, czy sam habilitant jest, czy też nie jest pracownikiem tego podmiotu). Ustalenie to prowadzi do kolejnego – istotnego z punktu widzenia przedmiotu rozważań – stwierdzenia. Skoro bowiem wszyscy członkowie komisji habilitacyjnej wyznaczani przez RDN nie mogą być pracownikami podmiotu habilitującego, a wszyscy członkowie organu habilitującego muszą być pracownikami podmiotu habilitującego, to oba zbiory osób są rozłączne i nie jest w ogóle możliwy zbieg roli procesowej członka komisji habilitacyjnej wyznaczanego przez RDN (przewodniczący i 3 recenzentów) z rolą procesową członka organu habilitującego.

Podobnie (tj. w kierunku wykluczenia takiej możliwości) należy ocenić ewentualność zbiegu roli procesowej członka komisji habilitacyjnej – recenzenta (czwartego) wybieranego przez podmiot habilitujący (art. 221 ust. 5 pkt 3 p.s.w.n.) z rolą procesową członka organu habilitującego. Recenzent ten – o czym była mowa wyżej i co wynika z treści przepisu art. 221 ust. 5 pkt 3 p.s.w.n. – również nie może być pracownikiem podmiotu habilitującego (niezależnie od tego, czy habilitant jest pracownikiem tego podmiotu). W konsekwencji recenzent ten nie może być także członkiem organu habilitującego i zbieg dwóch ról procesowych (członka komisji habilitacyjnej i członka organu habilitującego) w jego przypadku nie jest możliwy.

Za zbędne należy uznać w tej sytuacji rozważanie kwestii prawnej dopuszczalności zbiegu ról procesowych członków komisji habilitacyjnej wyznaczanych przez RDN (art. 221 ust. 4 i ust. 5 pkt 1 p.s.w.n.) oraz członka komisji habilitacyjnej – recenzenta wybieranego przez podmiot habilitujący (art. 221 ust. 5 pkt 3 p.s.w.n.) z rolami procesowymi członków organu habilitującego, ponieważ zbieg tych ról procesowych nie jest w odniesieniu do tych osób prawnie możliwy (zbiór wskazanych członków komisji habilitacyjnej i zbiór członków organu habilitującego są zbiorami rozłącznymi).

4

Do rozstrzygnięcia pozostaje natomiast kwestia dopuszczalności zbiegu ról procesowych członków komisji habilitacyjnej i członków organu habilitującego w odniesieniu do pozostałych 2 członków komisji habilitacyjnej wybieranych przez podmiot habilitujący, tj. w odniesieniu do osób wymienionych w przepisie art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n. Cytowany przepis stanowi bowiem, że komisja habilitacyjna składa się także z „2 członków posiadających stopień doktora habilitowanego lub tytuł profesora, zatrudnionych w podmiocie habilitującym, w tym sekretarza”. Skoro osoby te – zgodnie z wymogiem ustawowym – muszą być zatrudnione w podmiocie habilitującym, to – w konsekwencji – możliwy jest zbieg ich roli procesowej członków komisji habilitacyjnej z rolą procesową członków organu habilitującego.

W tym miejscu wyłania się jednak zagadnienie prawnej dopuszczalności takiego zbiegu.

Na wstępie należy odnotować, że przepisy p.s.w.n. nie formułują wprost zakazu łączenia funkcji członków komisji habilitacyjnej wybieranych przez podmiot habilitujący (wymienionych w art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n.) z funkcją członków organu habilitującego.

Do rozważenia pozostaje natomiast kwestia, czy w odniesieniu do tych osób nie zachodzą okoliczności, które uzasadniałyby ich wyłączenie jako członków organu kolegialnego na podstawie – stosowanych odpowiednio – przepisów k.p.a. o wyłączeniach (art. 24 i 27 k.p.a. w zw. z art. 178 ust. 3 p.s.w.n.).

Wśród przepisów k.p.a. określających podstawy wyłączenia członka organu kolegialnego trudno jednak znaleźć takie, które – stosowane odpowiednio – uzasadniałyby wyłączenie członka organu habilitującego z tego powodu, że pełnił on w tym samym postępowaniu habilitacyjnym funkcję członka komisji habilitacyjnej, o którym mowa w art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n.

Członek komisji habilitacyjnej, o którym mowa w art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n., nie jest bowiem świadkiem ani biegłym w sprawie w rozumieniu art. 24 § 1 pkt 4 w zw. z art. 27 § 1 k.p.a. i nie występuje w postępowaniu habilitacyjnym w żadnej z tych ról procesowych. Cech opinii biegłego w opinii komisji habilitacyjnej (całej) dopatruje się M. Sieniuc^[15]. Pogląd ten jest trafny w takim znaczeniu, w jakim ekspercki charakter można przypisać

¹⁵ Magdalena Sieniuc, „Opinia komisji habilitacyjnej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego – kilka refleksji na tle regulacji z zakresu nadawania stopni i tytułów naukowych,” w *Administracja w demokratycznym państwie prawa*.

całemu postępowaniu habilitacyjnemu^[16]. Brak jest natomiast podstaw do uznania członka komisji habilitacyjnej (powołanego na podstawie art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n.) za biegłego, nawet w ramach formuły „odpowiedniego” stosowania przepisów prawa^[17]. Między statusem prawnym członka komisji habilitacyjnej, o którym mowa w art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n., a statusem prawnym biegłego zachodzą bowiem istotne różnice. W odniesieniu do tego członka komisji habilitacyjnej m.in.: nie występuje akt powołania go jako *de nomine* biegłego lub recenzenta w postępowaniu – jest on powoływany jako członek organu kolegialnego; członek ten nie jest zobowiązany do sporządzenia indywidualnej, odrębnej opinii na temat dorobku habilitanta; członka tego nie obowiązują również rygory związane ze składaniem przez biegłego opinii, a określone w art. 84 § 2 zd. 2 k.p.a. (w szczególności obowiązek złożenia opinii pod rygorem odpowiedzialności karnej za fałszywą opinię). Członek komisji habilitacyjnej wymieniony w art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n. zapoznaje się z recenzjami i dorobkiem habilitanta, ocenia ten dorobek, a następnie daje wyraz swojemu (pozytywnemu albo negatywnemu) stanowisku w głosowaniu nad opinią w sprawie nadania stopnia doktora habilitowanego (art. 221 ust. 10 p.s.w.n.), jednakże czyni to jako członek ustawowego organu (komisji habilitacyjnej), a nie jako biegły, recenzent lub świadek.

Członkostwa w komisji habilitacyjnej na podstawie art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n. nie można również – z perspektywy organu habilitującego – zakwalifikować jako „udziału w wydaniu zaskarżonej decyzji” w rozumieniu art. 24 § 1 pkt 5 w zw. z art. 27 § 1 k.p.a. Opinia komisji habilitacyjnej nie jest bowiem decyzją administracyjną ani też rozpatrywanie sprawy przez organ habilitujący nie jest wynikiem zaskarżenia tej opinii, lecz przejawem

Księga jubileuszowa Profesora Czesława Martysza, red. Andrzej Matan (Warszawa: Wolters Kluwer, 2022), 615.

¹⁶ Ekspercki charakter postępowań naukowych podkreślają Z. Kmiecik i J. Wegner (Kmiecik i Wegner, „Odpowiednie stosowanie,” 7).

¹⁷ Bliższa roli biegłego jest rola recenzenta w postępowaniu naukowym. M. Sieniuc pisze, że recenzja pełni funkcję dowodu z opinii biegłego, zaś sam „recenzent w postępowaniach o nadanie stopnia i tytułu naukowego jest tym, kim w innych postępowaniach administracyjnych jest biegły” (Magdalena Sieniuc, *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego* (Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2019), 242). Z kolei, zdaniem Z. Kmiecika i J. Wegner, w postępowaniu habilitacyjnym „[...] nie można traktować recenzenta jako niezależnego biegłego, lecz co najwyżej quasi-biegłego, wchodzącego w skład organu kolegialnego” (Kmiecik i Wegner, „Odpowiednie stosowanie,” 7).

realizacji przez ten organ ustalonego ustawowo porządku czynności w postępowaniu habilitacyjnym.

Brak jest również podstaw do kwalifikowania samego członkostwa w komisji habilitacyjnej jako okoliczności uzasadniającej wątpliwości co do bezstronności członka organu kolegialnego w rozumieniu art. 24 § 3 w zw. z art. 27 § 1 zd. 2 k.p.a., gdyż przyjęcie interpretacji przeciwnej prowadziłoby do nieracjonalnego wniosku, że sam fakt zapoznania się przez członka komisji habilitacyjnej z recenzjami, dorobkiem habilitanta i ocena tego dorobku przekreślają przymiot bezstronności tej samej osoby jako członka organu habilitującego. W rzeczywistości jest odwrotnie. Głęboka znajomość sprawy (odpowiadająca ustawowej funkcji i odpowiedzialności komisji habilitacyjnej oraz jej członków) sprzyja bezstronności i rzetelności ocen naukowych. Nie można z samego faktu członkostwa nauczyciela akademickiego w komisji habilitacyjnej wywodzić wniosku co do jego braku bezstronności jako członka organu habilitującego. Konieczność wyrobienia sobie poglądu na temat kandydata i jego dorobku, do czego są zobowiązani zarówno członkowie komisji habilitacyjnej, jak i członkowie organu habilitującego, jest zaś wpisana w istotę postępowań naukowych. Na ekspercką wiedzę i kompetencje merytoryczne członków organów w postępowaniach naukowych, jako element specyfiki tych postępowań, trafnie wskazują: H. Izdebski i J.M. Zieliński^[18], A. Bochentyn^[19], M. Tabernacka i E. Klat-Górska^[20] oraz M. Sieniuc^[21]. Wymogi w zakresie posiadania wysokich kwalifikacji naukowych, jakie muszą spełniać członkowie tych organów, powodują, że członkowie ci dają rękojmię^[22] dokonania należytej i obiektywnej oceny dorobku naukowego kandydata do stopnia, co – w dalszej perspektywie – służy także pogłębianiu zaufania do postępowania

¹⁸ Hubert Izdebski i Jan Michał Zieliński, *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2015), 100 – 101.

¹⁹ Adam Bochentyn, *Dowód z opinii biegłego w jurysdykcyjnym postępowaniu administracyjnym* (Warszawa: Wolters Kluwer, 2020), 295.

²⁰ Magdalena Tabernacka i Elżbieta Klat-Górska, „Kontrola instancyjna postępowania habilitacyjnego – podstawy prawne, przebieg i weryfikacja procedur,” *Kontrola Państwowa*, nr 5 (2020): 21.

²¹ Sieniuc, „Opinia komisji,” 616.

²² Na temat doniosłości przesłanki rękojmiowej w różnych obszarach życia społecznego zob. m. in. Mariusz Bogusz, „Prawo do odbudowy rękojmi niezbędnej do wykonywania zawodu lub sprawowania funkcji we władzach przedsiębiorstwa,” *Prawo i Więź*, nr 2 (2021): 29 i n.

administracyjnego^[23] jako ram proceduralnych, w których są prowadzone postępowania naukowe. Natomiast na marginesie rozważań poświęconych „pierwiastkowi ludzkiemu” w organach występujących w postępowaniach naukowych wypada jedynie wyrazić nadzieję, że kompetencje decyzyjne w tych postępowaniach nie zostaną nigdy przejęte przez sztuczną inteligencję (AI), która – na pozór – w sposób „wzorcowy” odpowiada standardowi „neutralności”, „bezstronności” i „obiektywizmu”^[24].

Należy wreszcie mieć na uwadze, iż to sam ustawodawca zdecydował o tym, że 2 członków komisji habilitacyjnej musi być zatrudnionych w podmiocie habilitującym (art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n.). Ustawodawca musiał zatem liczyć się z ewentualnością zbiegu roli procesowej członka komisji habilitacyjnej powołanego do tej komisji na podstawie art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n. i roli procesowej członka organu habilitującego, a mimo to nie wprowadził w tym zakresie żadnych zakazów ani ograniczeń (mimo że zakazy i ograniczenia związane z występowaniem innego rodzaju powiązań interpersonalnych wprowadził – zob. art. 221 ust. 4 i 5 p.s.w.n.). Trudno uznać tego rodzaju zaniechanie ustawodawcy za niezamierzone. Status członków komisji habilitacyjnej powołanych na podstawie art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n. jest zatem szczególny – są oni przedstawicielami podmiotu

²³ Wagę zaufania w postępowaniu administracyjnym i we współczesnej kulturze administrowania podkreśla, jak również pojęcie to analizuje, Joanna Smarż, „Zasada pogłębiania zaufania obywateli do administracji publicznej jako fundament postępowania administracyjnego,” *Prawo i Więź*, nr 1 (2025): 506 – 513, 523 – 524.

²⁴ M. Kamiński słusznie stawia fundamentalne pytanie o to, „czy i w jakim zakresie sztuczne systemy decyzyjne mogą przejmować kompetencje i działać w imieniu wydzielonych struktur administracji publicznej (organów), które ze swej istoty – tak w formach monokratycznych, jak i kolegialnych – i zgodnie z porządkiem konstytucyjnym manifestują wolę państwa za pośrednictwem upoważnionych jednostek ludzkich (np. piastuna kompetencji organu lub pracowników urzędu obsługującego organ), w sytuacji gdy legitymowane przez porządek prawny jednostki ludzkie nie sprawują pełnej kontroli nad automatycznym i zasadniczo zdehumanizowanym procesem decyzyjnym. Przyjęcie poglądu – wywodzi dalej ten autor – że akty lub czynności administracyjne mogą być wydawane lub podejmowane przez określone struktury informatyczne działające w sposób względnie (albo bezwzględnie) niezależny i autonomiczny od podmiotów ludzkich upoważnionych przez porządek prawny do wykonywania zadań i funkcji administracji publicznej, nasuwa zasadnicze pytania o możliwość redefinicji pojęcia kompetencji administracyjnoprawnej oraz jej podmiotu” (Marcin Kamiński, „Podmiot kompetencji administracyjnej w zautomatyzowanych procesach stosowania prawa na tle problematyki legitymacji prawno-demokratycznej delegowania kompetencji na systemy sztucznej inteligencji i odpowiedzialności prawnej za ich działania lub zaniechania,” *Prawo i Więź*, nr 6 (2024): 246.

habilitującego w komisji habilitacyjnej (wymóg, by byli oni zatrudnieni w podmiocie habilitującym ma charakter ustawowy) i to za ich pośrednictwem podmiot habilitujący uzyskuje wgląd w prace komisji habilitacyjnej i wpływ na jej działalność^[25]. Możliwy udział tych osób w składzie organu habilitującego nie stoi zatem w sprzeczności, a koresponduje z ich rolą procesową jako członków komisji habilitacyjnej reprezentujących w tej komisji podmiot habilitujący.

W konsekwencji należy dojść do wniosku, że brak jest podstaw do uznania, że członek organu habilitującego powołany na podstawie art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n. podlega wyłączeniu w postępowaniu jedynie na tej podstawie, że w tym samym postępowaniu pełnił funkcję członka komisji habilitacyjnej.

5 |

Dotychczasowe rozważania upoważniają do sformułowania poniższych wniosków^[26], które – zarazem – wyrażają stanowisko w sprawie zagadnienia ujętego w tytule niniejszego opracowania.

Po pierwsze, obowiązywanie ustawowego wymogu, by czterej członkowie komisji habilitacyjnej wyznaczeni przez RDN (art. 221 ust. 5 pkt 1 p.s.w.n.), jak również członek komisji habilitacyjnej – recenzent wybrany przez podmiot habilitujący (art. 221 ust. 5 pkt 3 p.s.w.n.), nie byli pracownikami podmiotu habilitującego, powoduje ten skutek, że – w odniesieniu do tych osób – nie jest możliwy zbieg ich ról procesowych członków komisji habilitacyjnej z rolami procesowymi członków organu habilitującego.

²⁵ M. Kamiński trafnie pisze, że „[...] uczelnie lub jednostki naukowo-badawcze (tzw. podmioty habilitujące) uczestniczą w procedurze oceny osiągnięć naukowych i aktywności naukowej kandydata do stopnia naukowego doktora habilitowanego za pośrednictwem powołanych przez siebie członków komisji habilitacyjnej” (Marcin Kamiński, „Postępowania administracyjne konsultacyjne, koordynacyjne i kolaboratywne,” w *System Prawa Administracyjnego Procesowego*. Tom 4. *Postępowania autonomiczne i szczególne. Postępowania niejurysdykcyjne*, red. Andrzej Matan (Warszawa: Wolters Kluwer, 2021), 1298 – 1299).

²⁶ W świetle tych wniosków powołany we wcześniejszej części artykułu pogląd WSA w Warszawie, wyrażony w wyroku z dnia 9 listopada 2022 r., II SA/Wa 1018/22 – jako nadmiernie uogólniony – nie może być uznany za zasługujący na aprobatę.

Zbiory tych osób mają charakter zbiorów rozłącznych. W konsekwencji za zbędne należy uznać rozważanie zagadnienia prawnej dopuszczalności takiego zbiegu ról procesowych (skoro nie jest on prawnie możliwy).

Po drugie, w odniesieniu do pozostałych dwóch członków komisji habilitacyjnej, którzy – zgodnie z ustawowym wymogiem – muszą być zatrudnieni w podmiocie habilitującym, tj. osób wybieranych przez podmiot habilitujący na podstawie art. 221 ust. 5 pkt 2 p.s.w.n., jest możliwy zbieg ról procesowych członków komisji habilitacyjnej z rolami procesowymi członków organu habilitującego. W przypadku tych osób zbieg dwóch omawianych ról procesowych należy uznać za prawnie dopuszczalny, ponieważ przepisy powszechnie obowiązujące nie formułują żadnego zakazu w zakresie możliwości łączenia tych ról procesowych, a stosowane odpowiednio przepisy k.p.a. nie dostarczają podstawy prawnej do wyłączenia członka organu habilitującego jedynie z tej przyczyny, że w tym samym postępowaniu habilitacyjnym pełnił on funkcję członka komisji habilitacyjnej.

Bibliografia

- Bochentyn, Adam. *Dowód z opinii biegłego w jurysdykcyjnym postępowaniu administracyjnym*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2020.
- Bogusz, Mariusz. "Prawo do odbudowy rękojmi niezbędnej do wykonywania zawodu lub sprawowania funkcji we władzach przedsiębiorstwa." *Prawo i Więź*, nr 2 (2021): 29 – 45. <https://doi.org/10.36128/priw.vi36.280>.
- Hauser, Maria. "Odpowiednie stosowanie przepisów prawa – uwagi porządkujące." *Przegląd Prawa i Administracji*, t. 65 (2005): 151 – 168.
- Izdebski, Hubert i Jan Michał Zieliński. *Prawo o szkolnictwie wyższym i nauce. Komentarz*. LEX, 2023.
- Izdebski, Hubert i Jan Michał Zieliński. *Ustawa o stopniach naukowych i tytule naukowym. Komentarz*. Warszawa: Wolters Kluwer, 2015.
- Kamiński, Marcin. "Podmiot kompetencji administracyjnej w zautomatyzowanych procesach stosowania prawa na tle problematyki legitymacji prawno-demokratycznej delegowania kompetencji na systemy sztucznej inteligencji i odpowiedzialności prawnej za ich działania lub zaniechania." *Prawo i Więź*, nr 6 (2024): 239 – 263. <https://doi.org/10.36128/PRIW.VI53.1102>.

- Kamiński, Marcin. "Postępowania administracyjne konsultacyjne, koordynacyjne i kolaboratywne." W *System Prawa Administracyjnego Procesowego*. Tom 4. *Postępowania autonomiczne i szczególne. Postępowania niejurysdykcyjne*, red. Andrzej Matan, 1291 – 1316. Warszawa: Wolters Kluwer, 2021.
- Kierznowski, Łukasz. "Procedury nadawania stopni naukowych – czy jesteśmy w punkcie zwrotnym?" *Ruch Prawniczy, Ekonomiczny i Socjologiczny*, z. 2 (2025): 157 – 174. <https://doi.org/10.14746/rpeis.2025.87.2.09>.
- Kmiecik, Zbigniew i Joanna Wegner. "Odpowiednie stosowanie przepisów kodeksu postępowania administracyjnego w sprawach nadawania stopni naukowych i tytułu profesora." *Państwo i Prawo*, z. 3 (2021): 3 – 21.
- Konstytucja RP*. Tom 2. *Komentarz do art. 87–243*, red. Marek Safjan i Leszek Bosek. Warszawa: C.H. Beck, Legalis, 2016.
- Morawski, Lech. *Zasady wykładni prawa*. Toruń: Towarzystwo Naukowe Organizacji i Kierownictwa Wydawnictwo „Dom Organizatora”, 2006.
- Nowacki, Józef. "«Odpowiednie» stosowanie przepisów prawa." *Państwo i Prawo*, z. 3 (1964): 367 – 376.
- Sieniuc, Magdalena. *Jednostka w postępowaniach w sprawach nadania stopnia i tytułu naukowego. Studium z prawa administracyjnego procesowego*. Łódź: Wydawnictwo Uniwersytetu Łódzkiego, 2019.
- Sieniuc, Magdalena. "Opinia komisji habilitacyjnej w postępowaniu o nadanie stopnia doktora habilitowanego – kilka refleksji na tle regulacji z zakresu nadawania stopni i tytułów naukowych." W *Administracja w demokratycznym państwie prawa. Księga jubileuszowa Profesora Czesława Martysza*, red. Andrzej Matan, 610 – 619. Warszawa: Wolters Kluwer, 2022.
- Smarż, Joanna. "Zasada pogłębiania zaufania obywateli do administracji publicznej jako fundament postępowania administracyjnego." *Prawo i Więź*, nr 1 (2025): 505 – 527. <https://doi.org/10.36128/PRIW.VI54.1075>.
- Smoktunowicz, Eugeniusz. *Analogia w prawie administracyjnym*. Warszawa: Państwowe Wydawnictwo Naukowe, 1970.
- Tabernacka, Magdalena i Elżbieta Klat-Górska. "Kontrola instancyjna postępowania habilitacyjnego – podstawy prawne, przebieg i weryfikacja procedur." *Kontrola Państwowa*, nr 5 (2020): 14 – 32.
- Wojtuń, Maciej. "Sprawiedliwość proceduralna w postępowaniach awansowych." *Państwo i Prawo*, nr 2 (2021): 3 – 17.

